

УДК 336.5:338.43(477)

JEL H81, H83, Q18

DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-8273/2026-13-20>**Маслак Н.Г.**

кандидат економічних наук, доцент,  
доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,  
Сумський національний аграрний університет  
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1482-4118>

**Nataliia Maslak**

Sumy National Agrarian University

**Маслак О.М.**

кандидат економічних наук, доцент,  
доцент кафедри публічного управління та адміністрування,  
Сумський національний аграрний університет  
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3432-7311>

**Oleksandr Maslak**

Sumy National Agrarian University

## ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ РЕЄСТР ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ОПЕРАЦІЙНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗПОДІЛУ БЮДЖЕТНИХ СУБСИДІЙ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

### THE STATE AGRARIAN REGISTER AS A TOOL FOR IMPROVING THE OPERATIONAL EFFICIENCY OF BUDGET SUBSIDY DISTRIBUTION IN UKRAINE'S AGRICULTURAL SECTOR

**Анотація.** Стаття присвячена оцінці операційної ефективності розподілу бюджетних субсидій аграрному сектору України до та після запровадження Державного аграрного реєстру (ДАР) як обов'язкової платформи верифікації бенефіціарів у 2022–2024 роках. Розмежовано два рівні ефективності: операційна (спроможність механізму – охоплення, швидкість, мінімізація ризиків) та результатна (досягнення цілей фінансової політики). Методологічну основу складає порівняльний аналіз «до/після» із нормалізованими показниками виконання програм. Встановлено зростання коефіцієнта виконання програм підтримки АПК з 34,4% (2021) до 77,6% (2024), частки фізичних осіб серед отримувачів – до 72,6%. Автоматична міжреєстрова верифікація суттєво знизила структурний ризик дублювання заявок і завищення задекларованих показників. Виявлено ключове обмеження: ДАР контролює «вхід» у систему субсидій, але не «вихід». Запропоновано інтеграцію ДАР з даними ДПС для забезпечення post-payment аудиту.

**Ключові слова:** бюджетні субсидії; державна фінансова підтримка аграрного сектору; Державний аграрний реєстр; верифікація бенефіціарів; операційна ефективність бюджетних видатків; цифровізація державних фінансів.

**Abstract. Introduction.** Improving the efficiency of budget subsidy distribution in Ukraine's agricultural sector is a pressing challenge, especially under wartime conditions when both the scale of support and the quality of its administration are equally important. The introduction of the State Agrarian Register (SAR) in August 2022 as a mandatory digital beneficiary verification platform represents a significant institutional change whose financial impact requires systematic assessment.

**Purpose.** This article assesses the operational efficiency of budget subsidy distribution to Ukraine's agricultural sector before and after the introduction of SAR in 2022–2024, and identifies key limitations of its current architecture from a public finance perspective. **Methods.** The study applies a before-after comparative analysis using normalised budget programme execution indicators. Five operational efficiency indicators are constructed: programme execution rate (P1), beneficiary coverage (P2), share of small producers (P3), scale of programme integration (P4), and structural duplication risk (P5). A partial integral operational efficiency indicator (I\*OE) is calculated for 2021 and 2024 to quantify the aggregate change in operational capacity. **Results.** The programme execution rate increased from 34.4% in 2021 to 77.6% in 2024, while the share of individual persons among recipients reached 72.6%, indicating a structural redistribution of transfers towards small producers. The partial integral efficiency indicator rose from 0.142 to 0.908 – a 6.4-fold increase. Automatic cross-register verification (State Land Cadastre, State Property Rights Register, Animal Register) eliminated structural opportunities for duplicate claims and inflated declarations, thereby reducing information asymmetry at the beneficiary identification stage. Systemic limitations are identified: server overloads in 2024, digital divide associated with qualified electronic signature requirements, restricted access for producers in frontline and occupied territories, and – most critically – the absence of post-payment outcome monitoring.

**Conclusion.** SAR functions as a front-end financial control instrument that effectively addresses information asymmetry at the entry stage of the subsidy mechanism. However, the current architecture controls the “entry” into the subsidy system but not the “exit”: outcome efficiency remains beyond the reach of the existing verification framework. Integration of SAR with State Tax Service fiscal data to enable post-payment audit is proposed as the priority reform direction. The launch of SAR's public reporting module in March 2026 creates conditions for future outcome efficiency research.

**Keywords:** budget subsidies; state financial support of the agricultural sector; State Agrarian Register; beneficiary verification; operational efficiency of budget expenditures; digitalization of public finances.

**Постановка проблеми.** Бюджетні субсидії аграрному сектору є одним із ключових інструментів державної фінансової політики, через які реалізуються пріоритети підтримки сільськогосподарського виробництва, продовольчої безпеки, зайнятості на сільських територіях і стабілізації доходів товаровиробників. У системі публічних фінансів такі видатки мають оцінюватися не лише за обсягом передбачених асигнувань, а насамперед за якістю механізму їх розподілу, рівнем освоєння бюджетних коштів, адресністю доступу бенефіціарів та здатністю держави мінімізувати втрати, пов'язані з інформаційною асиметрією, затримками перевірок, дублюванням заявок і високими адміністративними витратами [9; 14].

У 2022–2025 рр. державна підтримка аграрного сектору України здійснювалася в умовах воєнного стану, що зумовило підвищення ролі бюджетних субсидій як інструменту стабілізації діяльності виробників, особливо малих і середніх господарств [2; 5; 7]. Водночас аналітичні матеріали свідчать, що проблемою залишається не лише обмеженість фінансових ресурсів, а й ефективність доведення коштів до кінцевого отримувача, тобто операційна спроможність механізму розподілу державної підтримки [1; 13].

До впровадження цифрових рішень система надання субсидій значною мірою ґрунтувалася на документарних процедурах, що ускладнювало перевірку правомірності заявок, підвищувало транзакційні витрати адміністрування та стримувало своєчасне виконання бюджетних програм. Саме тому запровадження ДАР стало важливою інституційною зміною у сфері фінансового забезпечення аграрного сектору, оскільки створило єдину цифрову платформу для подання заявок, ідентифікації одержувачів та міжреєстрової верифікації даних [3; 11; 12].

Нормативне закріплення функціонування ДАР та порядків використання бюджетних коштів, передбачених для державної підтримки виробників сільськогосподарської продукції, сформувало нову архітектуру адміністрування субсидій [4; 10; 11; 12]. У фінансовому аспекті це означає перехід від переважно ручного контролю до цифрового верифікаційного механізму, який потенційно здатний підвищити рівень виконання бюджетних програм, розширити охоплення бенефіціарів, зменшити ризики помилкових нарахувань і покращити фіскальну дисципліну розподілу коштів.

Отже, наукова проблема полягає у необхідності оцінити, якою мірою ДАР як цифровий інструмент верифікації впливає саме на операційну ефективність розподілу бюджетних субсидій аграрного сектору України, а також чи справді його функціонування сприяє підвищенню якості управління бюджетними ресурсами на стадії практичної реалізації програм підтримки.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проблематика державної фінансової підтримки аграрного сектору набула особливої актуальності в умовах воєнного стану, коли бюджетні субсидії стали важливим інструментом підтримання функціональної стійкості аграрного бізнесу. Особливості державної підтримки аграрного сектору України в умовах воєнного стану та у повоєнній перспективі розкрито у працях С. А. Власюк, М. І. Тиховського, І. Ю. Лебідь, В. О. Заярної [3], А. Діброви, М. Ільчука, І. Коновала, І. Андросовича, А. Заніздрі [7], а також Д. Тітова і В. Олексієнка [14].

Водночас ці дослідження зосереджені переважно на обсягах, напрямках і значенні підтримки, тоді як питання операційної ефективності механізму розподілу субсидій висвітлено лише частково.

Теоретичне підґрунтя для оцінювання бюджетних субсидій як складової системи публічних видатків формують праці І. О. Левицької, А. В. Климчук, Н. В. Білецької, Л. А. Білогор [9], у яких наголошено на необхідності підвищення раціональності та результативності державних видатків. Методологічно важливими є також підходи Ю. Акулов [1] і Д. Дарусалам [4], які пропонують оцінювати ефекти цифровізації через скорочення часу, витрат, підвищення прозорості, підзвітності та якості врядування. Ці підходи є важливими для інтерпретації Державного аграрного реєстру як інструменту, ефект якого слід вимірювати через зміну операційних параметрів бюджетного адміністрування.

Найбільш близькою до предмета статті є праця Л. О. Яценко [8], у якій Державний аграрний реєстр розглянуто як інструмент GIS-driven governance. Водночас у цьому дослідженні акцент зроблено переважно на інституційно-управлінському потенціалі системи, тоді як її вплив на фінансово-економічні показники операційної ефективності розподілу бюджетних субсидій розкрито не повною мірою. Практичні результати функціонування ДАР відображено також в офіційних матеріалах реєстру [5; 6] та повідомленні EEAS / Delegation to Ukraine [15], однак ці джерела мають переважно інформаційно-звітний характер.

Міжнародний досвід, представлений матеріалами European Commission щодо IACS [16] та звітом European Court of Auditors про LPIS [17], свідчить, що автоматизовані системи можуть підвищувати верифікованість даних і прозорість розподілу коштів, хоча такі приклади не можуть бути безпосередньо перенесені на українські умови. Отже, попри наявність вагомого наукового підґрунтя, недостатньо дослідженим залишається саме фінансово-економічний вплив Державного аграрного реєстру на операційну ефективність розподілу бюджетних субсидій, зокрема в частині верифікації бенефіціарів, адресності розподілу, охоплення отримувачів і зниження інформаційної асиметрії. Саме ця дослідницька прогалина визначає предмет даного дослідження.

**Мета статті.** Головною метою статті є оцінювання операційної ефективності розподілу прямих бюджетних субсидій аграрному сектору України у 2022–2024 рр. в умовах цифрової верифікації бенефіціарів через Державний аграрний реєстр, а також обґрунтування теоретичних меж такої оцінки на основі розмежування операційної та результатної ефективності бюджетних видатків.

**Методи дослідження.** У дослідженні використано системний підхід для розгляду ДАР як складової інфраструктури управління публічними фінансами у сфері державної підтримки аграрного сектору; інституційний підхід – для аналізу нормативно-правових та організаційних засад його функціонування; методи аналізу і синтезу – для узагальнення наукових підходів до оцінювання бюджетних субсидій, цифровізації бюджетних процедур і цифрових платформ у публічному секторі; порівняльний метод – для зіставлення параметрів розподілу бюджетних субсидій до і після впровадження ДАР; структурно-функціональний ана-

ліз – для визначення його ролі у процесах подання заявок, верифікації бенефіціарів і моніторингу розподілу коштів; статистичний метод – для опрацювання кількісних показників операційної ефективності; метод узагальнення – для формулювання висновків; метод наукової абстракції – для розмежування операційної та результатної ефективності бюджетних субсидій.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Методологічною основою дослідження є розмежування операційної та результатної ефективності бюджетних субсидій. У статті увагу зосереджено на операційній ефективності, тобто на спроможності механізму розподілу забезпечити належну верифікацію бенефіціарів, охоплення цільових категорій і мінімізацію ризиків маніпуляцій із заявками, тоді як оцінка результатної ефективності потребує мікроданих і виходить за межі дослідження.

Система операційних показників включає: (П1) коефіцієнт виконання бюджетної програми (фактичні виплати / заплановані асигнування, %); (П2) кількість зареєстрованих бенефіціарів; (П3) частку малих виробників (фізичні особи та ФОП із площею до 120 га) у структурі отримувачів; (П4) кількість реалізованих програм підтримки через ДАР; (П5) якісну оцінку структурного ризику дублювання заявок. Показник П1 відображає частку фактично виплачених коштів у межах запланованих асигнувань і тому характеризує операційну, але не результатну ефективність механізму розподілу. Для нормалізації показників-стимуляторів (П1, П3, П4) застосовано метод min-max; для дестимулятора П2 – інвертовану формулу; П5 – ординальну шкалу: 0 (ручна вибірка перевірка), 0,5 (часткова цифрова верифікація), 1 (автоматична міжреєстрова верифікація).

Авторський частковий інтегральний показник операційної ефективності верифікаційного механізму ДАР ( $I^*(OE,t)$ ) призначений для кількісного узагальнення операційної спроможності механізму розподілу: рівень виконання програм, швидкість обробки заявок, масштаб інтеграції та цілісність верифікації. Формула та порядок нормалізації компонентів наведено нижче.

$$I_{OE,t} = \sum_{i=1}^5 w_i \cdot N_{i,t},$$

де  $I(OE,t)$  – інтегральний показник операційної ефективності у році  $t$ ;  $w_i$  – ваговий коефіцієнт  $i$ -го показника;  $N_{i,t}$  – нормалізоване значення відповідного показника у році  $t$ .

До складу показника включено п'ять компонентів:

$$I_{OE,t} = 0,35 \cdot N_{1,t} + 0,20 \cdot N_{2,t} + 0,15 \cdot N_{3,t} + 0,15 \cdot N_{4,t} + 0,15 \cdot N_{5,t},$$

де:  $N_1$  – нормалізований коефіцієнт виконання бюджетної програми;  $N_2$  – нормалізований показник швидкості обробки заявки (дестимулятор);  $N_3$  – нормалізований показник адресності (частка малих виробників серед отримувачів);  $N_4$  – нормалізований показник масштабу інтеграції програм підтримки в ДАР;  $N_5$  – нормалізований показник цілісності верифікаційного механізму.

Ваги обґрунтовуються таким чином. Коефіцієнт виконання бюджетної програми ( $N_1$ ) є найбільш репрезентативним агрегованим індикатором опера-

ційної спроможності і отримує найбільшу вагу – 0,35. Швидкість обробки заявок ( $N_2$ ), що характеризує адміністративну пропускну здатність системи, має вагу 0,20. Адресність ( $N_3$ ), масштаб інтеграції ( $N_4$ ) та верифікаційна цілісність ( $N_5$ ) отримують однакові ваги 0,15 кожна, оскільки відображають різні, але концептуально співмірні виміри операційної ефективності.

Нормалізацію показників-стимуляторів ( $N_1, N_3, N_4$ ) здійснюють за формулою min-max:

$$N_{i,t} = \frac{X_{i,t} - X_{i,\min}}{X_{i,\max} - X_{i,\min}},$$

де для коефіцієнта виконання програм ( $N_1$ ) прийнятий теоретичний діапазон  $X_{\min} = 0$  і  $X_{\max} = 1$ , тому  $N_{1,t}$  чисельно дорівнює частці виконання у десятковому дробі.

Для дестимулятора  $N_2$  (тривалість обробки) застосовується інвертована формула:

$$N_{2,t} = \frac{T_{\max} - T_t}{T_{\max} - T_{\min}},$$

де  $T_{\max} = 90$  і  $T_{\min} = 5$  робочих днів – граничні значення, зафіксовані у публічних джерелах.

Для якісного показника  $N_5$  застосовується ординальна шкала: 0 – ручна вибірка перевірка; 0,5 – часткова цифрова верифікація; 1 – автоматична міжреєстрова верифікація.

З огляду на відсутність числового довоєнного значення показника адресності  $N_3$ , для міжперіодного порівняння застосовується частковий варіант інтегрального показника  $I^*(OE,t)$ , нормований на суму ваг включених компонентів:

$$I_{OE,t} = \frac{0,35 \cdot N_{1,t} + 0,20 \cdot N_{2,t} + 0,15 \cdot N_{4,t} + 0,15 \cdot N_{5,t}}{0,85},$$

де:  $I^*(OE,t)$  – частковий інтегральний показник операційної ефективності верифікаційного механізму у році  $t$ ;  $N_{1,t}, N_{2,t}, N_{4,t}, N_{5,t}$  – нормалізовані значення відповідних показників операційної ефективності (коефіцієнт виконання програми, швидкість обробки, масштаб інтеграції та цілісність верифікаційного механізму відповідно); 0,85 – нормувальний знаменник, що дорівнює сумі ваг чотирьох включених компонентів і забезпечує масштабування часткового індексу до шкали [0;1].

Запропонований авторський частковий інтегральний показник не претендує на вимірювання повної ефективності державної підтримки чи на встановлення причинно-наслідкового ефекту ДАР, а використовується для узагальнення змін у параметрах операційної спроможності механізму розподілу бюджетних субсидій.

До 2022 р. система фінансової підтримки аграріїв включала понад 16 напрямів бюджетних програм, однак їх адміністрування здійснювалось через паперові заявки до районних відділів Мінагро. Ручна верифікація займала від 45 до 90 робочих днів і мала виражену схильність до помилок. Таблиця 1 ілюструє хронічне недовиконання бюджетних програм: середній рівень за 2019–2021 рр. не перевищував 57,6%, досягнувши

мінімуму у 2021 р. – 34,4% [2; 8]. Значна частина виплат концентрувалась у великих агропідприємств; дрібні фермери та фізичні особи із площею до 120 га отримували непропорційно малу частку підтримки.

Ключовим структурним недоліком довоєнного механізму була відсутність автоматичного зв'язку між бюджетною заявкою та базами Держземкадастру і Реєстру тварин, що теоретично дозволяло заявляти площі більші за фактично орендовані або поголів'я без ідентифікаційних номерів [10; 11].

Запущений 12 серпня 2022 р., ДАР реалізує принцип єдиного цифрового вікна: після реєстрації агровиробника система автоматично верифікує його дані з чотирьох незалежних державних реєстрів – Держземкадастру (земельні ділянки), ДРРП (зареєстровані права), ЄДРПОУ (статус суб'єкта) та Єдиного реєстру тварин. Це істотно обмежує ключові форми маніпуляцій, оскільки заявлені дані підлягають автоматичному зіставленню з відомостями державних реєстрів [5; 8; 13].

Така архітектура означає перехід від моделі ex-post перевірки до моделі превентивного контролю бюджетних трансфертів. ДАР переносить контроль на етап допуску до програми, що зменшує ймовірність неефективного використання ресурсів ще до виплати. У цьому сенсі ДАР доцільно розглядати як інструмент попереднього фінансового контролю в системі державної підтримки аграрного сектору, оскільки він переносить значну частину перевірочних процедур на етап допуску до програми та знижує ризик неефективного розподілу коштів ще до моменту виплати. Правова рамка системи закріплена Законом № 3980-IX (набрав

чинності 18.01.2025 р.), яким встановлено статус ДАР як державної власності в особі Мінагро та передбачено доступ банків і міжнародних донорів до даних за згодою користувача [13].

До ключових фінансових результатів функціонування ДАР належать: у 2024 р. – 3,88 млрд грн прямих субсидій, 31 600 фермерів-отримувачів у рамках понад 50 програм; станом на початок 2025 р. – понад 210 тис. зареєстрованих виробників, 7 млн земельних ділянок (~20 млн га) в системі [5; 6; 15]. Структура зареєстрованих користувачів відображає суттєвий зсув у бік малих виробників: 72,6% становлять фізичні особи, 16,6% – юридичні особи (фермерські господарства), 10,8% – ФОП, що різко контрастує з довоєнною практикою концентрації виплат у великих агрохолдингах.

Для міжперіодного порівняння застосовується частковий варіант I\*OE на основі чотирьох компонентів, для яких наявні порівнювані публічні дані (показник адресності ПЗ не включено через відсутність числових довоєнних даних). Результати розрахунку наведено в табл. 2.

За результатами розрахунку авторського часткового інтегрального показника, інтегральна оцінка операційної ефективності зросла з 0,142 у 2021 р. до 0,908 у 2024 р., що кількісно відображає суттєве посилення операційної спроможності механізму розподілу субсидій. Зростання зумовлене переходом від ручної вибіркової до автоматичної міжреєстрової верифікації (N5: 0→1), цифровим адмініструванням програм (N4: 0→1), скороченням циклу обробки заявки з ~60 до ~7 робочих днів (N2: 0→1) та підвищенням коефіцієнта виконання програм з 34,4% до 77,6% (N1:

Таблиця 1

## Динаміка планових та фактичних показників бюджетної підтримки АПК України, 2019–2024 рр.

Рік	Заплановано, млрд грн	Фактично виплачено, млрд грн	Виконання, %	Кількість бенефіціарів	Примітка
2019	4,1	3,0	73,2	н/д	Довосенний базовий рік
2020	4,3	2,8	65,1	н/д	Паперове адміністрування
2021	4,5	1,55	34,4	н/д	Найнижчий рівень виконання
2022	8,0*	~1,5	~18,8	30396	Запуск ДАР 12.08.2022; воєнний стан
2023	3,5	~2,1	~60,0	~120000	50+ програм через ДАР
2024	5,0	3,88	77,6	31600**	Прямі субсидії; 210 тис. зареєстровано

Примітка: \* – первісний план до початку повномасштабного вторгнення; \*\* – бенефіціари прямих субсидій; н/д – дані відсутні у відкритому доступі.

Джерело: складено авторами за даними [2; 5; 6]

Таблиця 2

## Розрахунок часткового інтегрального показника операційної ефективності механізму розподілу бюджетних субсидій

Показник	Позначення	2021 р.	Норм. значення $N_i$	2024 р.	Норм. значення $N_i$	Вага $w_i$
Коефіцієнт виконання бюджетної програми, %	$P_1$	34,4	0,344	77,6	0,776	0,35
Середня тривалість обробки заявки, днів	$P_2$	45–90 (≈60)*	0	5–10 (≈7)*	1	0,20
Масштаб інтеграції програм у ДАР	$P_4$	відсутній	0	50+ програм	1	0,15
Цілісність верифікаційного механізму	$P_5$	ручна перевірка	0	автоматична міжреєстрова верифікація	1	0,15
<b>Інтегральний показник (частковий)</b>	<b><math>I_{OE}^*</math></b>	–	<b>0,142</b>	–	<b>0,908</b>	–

Примітка: \* – показник адресності (ПЗ) не включено до часткового інтегрального показника через відсутність порівнюваних довоєнних даних щодо частки малих виробників серед отримувачів підтримки.

Джерело: розраховано авторами на основі [5; 6]

0,344→0,776). Цей результат не слід інтерпретувати як чистий причинний ефект ДАР: на показники також вплинули зниження порогу доступу до 120 га у 2022 р., міжнародне донорське фінансування та трансформація аграрної політики в умовах воєнного стану [3; 7; 14]. Зведена порівняльна характеристика операційної ефективності представлена в табл. 3.

Зростання ПІ з 34,4% до 77,6% у термінах публічних фінансів означає підвищення фіскальної віддачі механізму адміністрування: більша частка передбачених бюджетом ресурсів доходить до бенефіціарів, менша блокується процедурними затримками чи помилками ідентифікації. Структурний ризик дублювання (П5) усунутий архітектурно: прив'язка до ДЗК та ДРРП унеможливило одночасне подання двох заявок на одну ділянку різними заявниками [8; 16; 17]. Отже, зростання ПІ свідчить про підвищення спроможності механізму адміністрування, але не дає підстав оцінювати кінцеві результати використання коштів.

Показник ПЗ (72,6% – фізичні особи серед отримувачів) фіксує структурний перерозподіл доступу до субсидій на користь малих виробників, що свідчить про зниження адміністративних бар'єрів участі в програмах підтримки. Водночас цей результат характеризує саме зміну доступу до субсидій, а не подальшу економічну віддачу від їх використання.

Попри позитивну динаміку, функціонування ДАР виявило ряд системних обмежень. По-перше, масові збої при відкритті програм прийому заявок у 2024 р. через перевантаження серверів призводили до ситуації *de facto* лотереї: правомірні заявники втрачали доступ до субсидії не через невідповідність критеріям, а через технічний колапс, що підірвав принцип рівного доступу до бюджетних трансфертів [14]. По-друге, вимога КЕП фактично виключає частину дрібних виробників старшого віку або тих, хто проживає у районах зі слабкою цифровою інфраструктурою. По-третє, виробники на тимчасово окупованих та прифронтових територіях позбавлені доступу до програм підтримки; у 2023 р. до 25% сільгоспугідь були непридатними до використання, що суттєво спотворює структуру бенефіціарів [2].

По-четверте, ДАР успадковує помилки базових реєстрів ДЗК та ДРРП, що породжує технічні відхилення заявок без прямого зв'язку з наміром зловживання. По-п'яте – і це найсуттєвіше з фінансової точки зору – чинна архітектура контролює «вхід» у систему субсидій (правомірність заявника), але не «вихід» (цільове використання коштів після виплати). Інтеграція ДАР з даними Державної податкової служби дозволила б забезпечити *post-payment* аудит. Закон № 3980-IX передбачає функцію такого моніторингу; запуск публічного модуля звітності відбувся 11.03.2026 р. [6; 13], що відкриває можливість для подальших досліджень.

**Висновки.** Стаття вносить теоретичний та емпіричний внесок у розвиток фінансової науки в частині оцінювання ефективності бюджетних механізмів державної підтримки. Основні наукові результати полягають у такому.

1. Запровадження ДАР як обов'язкової платформи цифрової верифікації бенефіціарів суттєво підвищило операційну ефективність розподілу прямих бюджетних субсидій аграрному сектору України. Коефіцієнт виконання програм підтримки АПК зріс із 34,4% у 2021 р. до 77,6% у 2024 р.; кількість зареєстрованих отримувачів перевищила 210 тис. осіб; частка малих виробників у структурі бенефіціарів сягнула 72,6%. Частковий інтегральний показник операційної ефективності  $I^*OE$  зріс з 0,142 до 0,908, що кількісно підтверджує підвищення операційної спроможності механізму розподілу.

2. Автоматична міжреєстрова верифікація (ДЗК, ДРРП, Реєстр тварин) усунула структурну можливість дублювання заявок та завищення задекларованих показників – ключових форм інформаційної асиметрії на стадії ідентифікації бенефіціара. ДАР є прикладом *front-end* інструменту попереднього фінансового контролю: верифікація правомірності переноситься з етапу *ex-post* на етап допуску до програми, що підвищує фіскальну надійність механізму ще до моменту виплати.

3. Ключовим теоретичним внеском є розмежування операційної та результатної ефективності бюджетних видатків. Чинна архітектура ДАР контролює «вхід» у систему субсидій (правомірність заявника), але не

Таблиця 3

**Характеристика операційної ефективності механізму розподілу бюджетних субсидій аграрному сектору**

Критерій	2019–2021 рр	2022–2024 рр	Оцінка змін
Спосіб подачі заявки	Паперова, через районний відділ Мінагро	Онлайн через особистий кабінет ДАР (КЕП)	Повністю цифровий
Верифікація земельних прав	Вибіркова, ручна	Автоматична (інтеграція з ДЗК та ДРРП)	Суттєве зниження ризику завищення площ
Верифікація поголів'я тварин	На основі довідок із ДППТ	Автоматична (Реєстр тварин)	Усунення завищення кількості голів
Ризик дублювання заявок	Висок (одні площі – кілька заявників)	Мінімальний (один масив = один власник)	Системне обмеження ризику дублювання
Цикл обробки заявки	45–90 робочих днів	5–10 робочих днів	Скорочення у 6–9 разів (оціночно)
Охоплення малих виробників (до 120 га)	Обмежене (переважно великі компанії)	Широкі: 72,6% бенефіціарів – ФО	Перерозподіл на користь дрібних
Виконання бюджетної програми, %	34,4% (2021)	77,6% (2024)	+43,2 в.п.
Доступ третіх сторін (банки, донори)	Відсутній	Передбачено Законом №3980-IX	Нова функція кредитного скорингу

Джерело: складено авторами за даними [2; 5; 6; 10; 13]

«вихід» (цільове використання коштів). Інформаційна асиметрія переноситься зі стадії ідентифікації бенефіціара на стадію постфактичного виконання, що визначає наступний крок реформи фінансового механізму.

4. На основі отриманих результатів сформульовано практичні рекомендації: інтеграція ДАР з даними ДПС для post-payment аудиту цільового використання коштів; спрощення процедури отримання КЕП через застосунок Дія для подолання цифрового бар'єру малих виробників; розроблення механізму пріоритетного доступу до програм підтримки для агровиробників прифронтових та деокупованих територій.

Отримані результати дають підстави розглядати ДАР не лише як цифровий сервіс аграрної політики,

а як інструмент підвищення фіскальної ефективності бюджетних видатків: він знижує інформаційну асиметрію, скорочує транзакційні витрати адміністрування та посилює попередній контроль за правомірністю доступу до субсидій.

Подальші дослідження можуть зосередитися на: оцінці результатної ефективності субсидій на основі мікроданих ДАР після відкриття публічного модуля звітності (березень 2026 р.); порівняльному аналізу операційної ефективності для малих і великих виробників з урахуванням зміни структури бенефіціарів; розробці методики post-payment аудиту та інтеграції ДАР з фіскальними даними ДПС як пріоритетного напрямку реформи.

### Бібліографічний список:

1. Akulov Y. Assessment of the Economic and Social Impact of Digitalization in Ukraine: A Comprehensive Analysis. *Actual Problems of Law*. 2025. No. 4. P. 11–16. DOI: <https://doi.org/10.35774/app2024.04.011>
2. АПД Україна. *Державна підтримка аграріїв у 2025 році: інформаційний лист № 1-2025*. Берлін, 2025. URL: [https://www.apd-ukraine.de/fileadmin/user\\_upload/1\\_Info\\_Brief\\_SP\\_ua.pdf](https://www.apd-ukraine.de/fileadmin/user_upload/1_Info_Brief_SP_ua.pdf) (дата звернення: 31.03.2026).
3. Власюк С. А., Тиховський М. І., Лебідь І. Ю., Заярна В. О. Державна фінансова підтримка аграрного сектору України в умовах воєнного стану. *Збірник наукових праць Уманського національного університету садівництва*. 2024. Вип. 104, ч. 2. С. 223–232. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8240-2024-104-2-223-232>.
4. Darusalam D. An Evaluation Framework for the Impact of Digitalization on the Quality of Governance: Evidence From Indonesia. *International Journal of Public Administration in the Digital Age*. 2023. Vol. 10, Iss. 1. P. 1–21. DOI: <https://doi.org/10.4018/IJPADA.332880>
5. Державний аграрний реєстр: офіційний портал. URL: <https://www.dar.gov.ua> (дата звернення: 31.03.2026).
6. Державний аграрний реєстр. Аналітика агропідтримки: запущено новий модуль публічної звітності ДАР. 11.03.2026. URL: <https://www.dar.gov.ua/news-list/analitika-agropidtrymky-zapushheno-novuj-modul-publichnoyi-zvitnosti-dar/> (дата звернення: 31.03.2026).
7. Діброва А., Ільчук М., Коновал І., Андросович І., Заніздра А. Державна підтримка сільського господарства в Україні у повоєнний період. *Аграрна та ресурсна економіка: міжнародний науковий електронний журнал*. 2023. Т. 9, № 3. С. 49–76. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2023.09.03.03>
8. Yashchenko L. O. The State Agrarian Register as an Instrument of GIS-Driven Governance. *Scientific Bulletin of the National Academy of Statistics, Accounting and Audit*. 2024. No. 3–4. P. 175–188. DOI: <https://doi.org/10.31767/nasoa.3-4-2024.16>
9. Левицька І. О., Климчук А. В., Білецька Н. В., Білогор Л. А. Державні видатки України: проблеми та перспективи їх вирішення. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. 2023. Т. 3, № 50. С. 52–62. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcapr.3.50.2023.4047>
10. Про внесення змін до деяких законів України щодо функціонування Державного аграрного реєстру та удосконалення державної підтримки виробників сільськогосподарської продукції : Закон України від 05.11.2020 № 985-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/985-20> (дата звернення: 31.03.2026).
11. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для надання підтримки фермерським господарствам та іншим виробникам сільськогосподарської продукції : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.08.2022 № 918. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/918-2022-p> (дата звернення: 31.03.2026).
12. Про внесення змін до Порядку використання коштів, передбачених у державному бюджеті для державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників шляхом виділення бюджетних субсидій з розрахунку на одиницю оброблюваних угідь : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.08.2024 № 938. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/938-2024-p> (дата звернення: 31.03.2026).
13. Про інформаційно-комунікаційну систему «Державний аграрний реєстр»: Закон України від 19.09.2024 № 3980-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3980-20> (дата звернення: 31.03.2026).
14. Тітов Д., Олексієнко В. Фінансове забезпечення аграрного сектору України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2024. № 63. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-125>
15. ЕС підтримує створення та розвиток Державного аграрного реєстру України, що вже налічує понад 200 000 користувачів. EEAS / Delegation to Ukraine. 02.04.2025. URL: <https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/es-pidtrymuje-stvorennja-ta-rozvytok-derzhavnoho-agrarnogo-reestru-ukraini-sho-vzhe-nalichuje-ponad-200-000-uk> (дата звернення: 31.03.2026).
16. European Commission. Integrated Administration and Control System (IACS). 2026. URL: [https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/financing-cap/assurance-and-audit/managing-payments\\_en](https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/financing-cap/assurance-and-audit/managing-payments_en) (дата звернення: 31.03.2026).
17. European Court of Auditors. *Special Report No 25/2016: The Land Parcel Identification System: a Useful Tool to Determine the Eligibility of Agricultural Land – but Its Management Could Be Further Improved*. Luxembourg, 2016. URL: [https://www.eca.europa.eu/lists/ecadocuments/sr16\\_25/sr\\_lpis\\_en.pdf](https://www.eca.europa.eu/lists/ecadocuments/sr16_25/sr_lpis_en.pdf) (дата звернення: 31.03.2026).

### References:

1. Akulov Y. (2025) Assessment of the Economic and Social Impact of Digitalization in Ukraine: A Comprehensive Analysis. *Actual Problems of Law*, no. 4, pp. 11–16. DOI: <https://doi.org/10.35774/app2024.04.011>

2. APD Ukraina (2025) *Derzhavna pidtrymka ahrariiv u 2025 rotsi: informatsiinyi lyst № 1-2025* [State support for farmers in 2025: information letter No. 1-2025]. Berlin. Available at: [https://www.apd-ukraine.de/fileadmin/user\\_upload/1\\_Info\\_Brief\\_SP\\_ua.pdf](https://www.apd-ukraine.de/fileadmin/user_upload/1_Info_Brief_SP_ua.pdf) (accessed March 31, 2026).
3. Vlasiuk S. A., Tykhovskiy M. I., Lebid I. Yu., Zaiarna V. O. (2024) Derzhavna finansova pidtrymka ahrarnoho sektoru Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [State financial support of the agricultural sector of Ukraine under martial law]. *Zbirnyk naukovykh prats Umanskoho natsionalnogo universytetu sadivnytstva* [Collection of Scientific Papers of Uman National University of Horticulture], iss. 104, part 2, pp. 223–232. DOI: <https://doi.org/10.32782/2415-8240-2024-104-2-223-232>
4. Darusalam D. (2023) An Evaluation Framework for the Impact of Digitalization on the Quality of Governance: Evidence From Indonesia. *International Journal of Public Administration in the Digital Age*, vol. 10, iss. 1, pp. 1–21. DOI: <https://doi.org/10.4018/IJPADA.332880>
5. Derzhavnyi ahrarnyi reiestr: ofitsiinyi portal [State Agrarian Register: official portal]. Available at: <https://www.dar.gov.ua> (accessed March 31, 2026).
6. Derzhavnyi ahrarnyi reiestr (2026) Analitika ahropidtrymky: zapushcheno novyi modul publichnoi zvitnosti DAR [Agricultural support analytics: a new public reporting module of the SAR has been launched]. Available at: <https://www.dar.gov.ua/news-list/analitika-agropidtrymky-zapushcheno-noviy-modul-publichnoyi-zvitnosti-dar/> (accessed March 31, 2026).
7. Dibrova A., Ilchuk M., Konoval I., Androsovykh I., Zanizdra A. (2023) Derzhavna pidtrymka silskoho hospodarstva v Ukraini u povoiennyi period [State support for agriculture in Ukraine in the post-war period]. *Ahrarna ta resursna ekonomika: Mizhnarodnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, vol. 9, no. 3, pp. 49–76. DOI: <https://doi.org/10.51599/are.2023.09.03.03>
8. Yashchenko L. O. (2024) The State Agrarian Register as an Instrument of GIS-Driven Governance. *Scientific Bulletin of the National Academy of Statistics, Accounting and Audit*, no. 3–4, pp. 175–188. DOI: <https://doi.org/10.31767/nasoa.3-4-2024.16>
9. Levytska I. O., Klymchuk A. V., Biletska N. V., Bilohor L. A. (2023) Derzhavni vydatky Ukrainy: problemy ta perspektyvy yikh vyrishennia [Public expenditures of Ukraine: problems and prospects for their solution]. *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii i praktyky – Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, vol. 3, no. 50, pp. 52–62. DOI: <https://doi.org/10.55643/fcap.3.50.2023.4047>
10. Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo funktsionuvannia Derzhavnogo ahrarnoho reiestru ta udoskonalennia derzhavnoi pidtrymky vyrobnykiv silskohospodarskoi produktsii: Zakon Ukrainy vid 05.11.2020 № 985-IX [On amendments to certain laws of Ukraine regarding the functioning of the State Agrarian Register and improvement of state support for agricultural producers: Law of Ukraine dated November 5, 2020 No. 985-IX]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/985-20> (accessed March 31, 2026).
11. Pro zatverdzhennia Poriadku vykorystannia koshtiv, peredbachenykh u derzhavnomu biudzheti dlia nadannia pidtrymky fermerskym hospodarstvam ta inshym vyrobnykam silskohospodarskoi produktsii: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 16.08.2022 № 918 [On approval of the Procedure for the use of funds provided in the state budget to support farms and other agricultural producers: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated August 16, 2022 No. 918]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/918-2022-p> (accessed March 31, 2026).
12. Pro vnesennia zmin do Poriadku vykorystannia koshtiv, peredbachenykh u derzhavnomu biudzheti dlia derzhavnoi pidtrymky silskohospodarskykh tovarovyrobnykiv shliakhom vydilennia biudzhetykh subsydii z rozrakhunku na odynytisu obrobliuvanykh uhid: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 16.08.2024 № 938 [On amendments to the Procedure for the use of funds provided in the state budget for state support of agricultural producers through budget subsidies per unit of cultivated land: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated August 16, 2024 No. 938]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/938-2024-p> (accessed March 31, 2026).
13. Pro informatsiino-komunikatsiinu systemu “Derzhavnyi ahrarnyi reiestr”: Zakon Ukrainy vid 19.09.2024 № 3980-IX [On the information and communication system “State Agrarian Register”: Law of Ukraine dated September 19, 2024 No. 3980-IX]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/go/3980-20> (accessed March 31, 2026).
14. Titov D., Oleksiienko V. (2024) Finansove zabezpechennia ahrarnoho sektoru Ukrainy v umovakh voiennoho stanu [Financial support of the agricultural sector of Ukraine under martial law]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and Society*, no. 63. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-63-125>
15. EEAS / Delegation to Ukraine (2025) YeS pidtrymuie stvorennia ta rozvytok Derzhavnogo ahrarnoho reiestru Ukrainy, shcho vzhe nalichuie ponad 200 000 korystuvachiv [The EU supports the creation and development of the State Agrarian Register of Ukraine, which already has over 200,000 users]. Available at: <https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/ee-pidtrymuie-stvorennia-ta-rozvytok-derzhavnogo-agrarnogo-reiestru-ukraini-sho-vzhe-nalichuie-ponad-200-000-uk> (accessed March 31, 2026).
16. European Commission (2026) Integrated Administration and Control System (IACS). Available at: [https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/financing-cap/assurance-and-audit/managing-payments\\_en](https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/financing-cap/assurance-and-audit/managing-payments_en) (accessed March 31, 2026).
17. European Court of Auditors (2016) Special Report No 25/2016: The Land Parcel Identification System: a Useful Tool to Determine the Eligibility of Agricultural Land – but Its Management Could Be Further Improved. Luxembourg. Available at: [https://www.eca.europa.eu/lists/ecadocuments/sr16\\_25/sr\\_lpis\\_en.pdf](https://www.eca.europa.eu/lists/ecadocuments/sr16_25/sr_lpis_en.pdf) (accessed March 31, 2026).

Дата надходження статті: 01.04.2026

Дата прийняття статті: 22.04.2026

Дата публікації статті: 19.06.2026